

שאלה: יש לי בן צעיר שהוא מרדן ועקשן. כמעט כל מה שאומרים לו לעשות הוא מתחצף ועושה להיפך. וגם עונה לי בחוצפה. אני מרביץ לו מכות, וזה לא מועיל. עד איזה גיל אפשר לתת לו מכות?

תשובה: אפשר שאתה עובר עבירה במה שאתה מכה אותו. חז"ל הורו "המכה בנו הגדול, חייב נידוי" (מועד קטן יז ע"א). זאת משום שהוא עובר על הציווי התורה "ולפני עיור לא תתן מכשול" (ויקרא יט, יד). כלומר האב גורם לבנו לעשות דוקא להיפך ממה שמבקשים ממנו. כתב על כך ר' אליעזר פאפו מלפני מאתיים שנה בספרו "פלא יועץ" (ערך: הכאה) "ולאו דוקא בנו גדול [=נניח גיל שש עשרה, יותר או פחות] אלא אפילו קטן, כל שיודע בו שאינו מקבל מרות".

ודאי כאשר חכמינו התירו להכות ילדים מחמת חינוך, התכוונו לתועלת הקטן. אבל הרבה פעמים המבוגר המכה משחרר את כעסו, נותן מנוחה ליצרו הרע, כלומר סוג של נקמה. "אתה הילד לא שמעת בקולי, קח לך עונש זה וזה". ואז האב או האם עוברים על איסור חמור מהתורה "לא תיקום". אדרבה, קבעו חז"ל כי כל המרים יד להכות איזה יהודי, הוא נקרא "רשע" (סנהדרין נח ע"ב).

גם כאשר היה די בסטירת לחי אחת, אם האב או האם מפליאים בבן המרדן כמה סטירות לחי, הם עוברים על עבירה "לא יוסיף, פן יוסיף להכותו" (מסכת מכות כג, א) שנאמר אפילו בשליח בית דין המכה, שאם הוסיף מכה אחת שלא כדין, נענש השליח על כך.

והוא הדין, אם היה די במכה קלה, [נניח על כף היד] והמבוגר מפליא מכה בכח יותר, שלא במדה המדודה, גם כן נקרא המבוגר רשע.

אמנם יש להקשות על הדברים הנ"ל. הרי פסוק מפורש הוא "חֹשֶׁךְ שָׁבֹטוּ שׁוֹנְאֵי בְנוֹ, וְאַהֲבוּ שְׁחָרוֹ מוֹסְרִי" (משלי יג, כד). משמע שאפילו מותר להשתמש במקל דק ("שבט") ולהכות בו את הילד? אלא אלו לא ירדו לעומק המקרא. מלת "שבט" כוללת גם דיבורי פה. כמו שכתוב על המשיח, שיבוא לתקן גם לאומות העולם, "וְהָיָה אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיּוֹ" (ישעיה יא, ד). איזה מקל יש בפיו? אלא ידריך ויסביר וישתול הגיון לשומעי דבריו. זה הוא ה"שבט" עליו כתב שלמה בספר "משלי".

מה ששאלת עד איזה גיל אפשר להכות הילד? הנה לפנינו הדרכה של הרב משה בן מכיר, בדורו של האריז"ל, בספרו "סדר היום" (על המשנה של אבות "בחמש למקרא") כתב: "ובאלו חמש שנים אין לצער התינוק בשום דרך, כי אין

לו שכל כלל, וכל מה שיקח, מצדו ומתבונתו יקח. אבל אין להכותו כלל על שום דבר וענין, והמכה בו חוטא".

לכן תעדיף לדבר אתו דברי נועם. החכם בספר משלי אמר "בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם יִפְתָּה קִצְיוֹ, וְלִשׁוֹן רַכָּה תִשְׁכַּר גִּרָם" (משלי כה, טו). "גרם" הוא עצם קשה. כאשר תדבר רכות, תשכנע אותו בקלות.

אתה יכול למנוע ממנו תענוגות. כעונש תבחר מה שלא תתן לו לשחק במשחק האהוב לו. מועיל הרבה יותר אם תראה לו ידידות, ואתה מחבב אותו ומוקיר אותו. אז יתבייש מלעשות נגד רצונך. אל תגרום למצב שהוא רואה את עצמו מעבר לתריס ונגדך. אלא תשתף אותו כאילו הוא יחד אתך בצד שלך של התריס.

אז תראה נפלאות. תזכור מאמר חז"ל שיעצו בחינוך התינוק "שמאל דוחה והימין מקרבת" (סוטה מז ע"א). מפורסם שהימין הוא בעל כח יותר, פעיל יותר. חז"ל הדגישו שיש להשקיע ב"ימין מקרבת" יותר מאשר "שמאל דוחה".

אפשר כי מה שהכית בו עד עכשיו היתה מחמת השתררות והשתלטות. פשוט התרגזת שלא עושים את רצונך. תחזור בתשובה על כך.